

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE RİSKLİ ALKOL KULLANIMINI YORDAYICI BAZI ETKENLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Deniz Eryılmaz¹, Işıl Göğcegöz², Gül Eryılmaz²

¹Serbest Çalışan Uzm. Kli. Psikolog, Ankara

²Üsküdar Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, İstanbul, Türkiye

Corresponding Author: Gül Eryılmaz

geryilmaz@npistanbul.com

ÖZET

Üniversite Öğrencilerinde Riskli Alkol Kullanımını Yordayıcı Bazı Etkenlerin Değerlendirilmesi

Riskli alkol kullanımı bireylerin ve toplumun ruh sağlığı açısından önemli bir halk sağlığı sorunu haline gelmiştir. Madde bağımlılığı 1951 yılında Dünya Sağlık Örgütü (DSO) tarafından hastalık olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Türkiye'deki alkol tüketimi açısından bakıldığında alkol tüketiminin önlenmesi ile erkeklerde tüm ölümlerin %4.7'sinin, kadınlarda tüm ölümlerin %3.1'inin önlenebileceği öngörülmektedir. Riskli kullanım fiziksel, mental ya da sosyal alanlarda zarar görme riski ile karşı karşıya gelecek miktarda alkol tüketimi olarak tanımlanabilir. Bu araştırmanın evrenini; 2018-2019 öğretim yılında Üsküdar Üniversitesinde eğitim alan öğrenciler oluşturmaktadır. Katılımcıların alkol kullanım seviyelerini belirlemek ve riskli alkol kullanımını saptamak amacıyla Alkol Kullanım Bozukluklarını Belirleme Testi kullanılmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre riskli içiciliği olan bireylerin oranı %6.3'dür. Eğitim düzeyinin artması, erkek cinsiyet ve aile tutumları diğer risk faktörleri arasında sayılabilir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite Öğrencileri, Riskli Alkol Kullanımı, Bağımlılık

ABSTRACT

Evaluation of the Factors Predicting Risky Alcohol Use in University Students

Risky alcohol use has become an important public health problem in terms of mental health of the individuals and society. Substance use disorder has been evaluated as a disease by the World Health Organization (DSO) from 1951. In terms of alcohol consumption Turkey 4.7% of all deaths in men with prevention of alcohol consumption is predicted of 3.1% of all deaths in women could be prevented. When we analyzed the alcohol consumption in Turkey it's thought that 4.7% of male deaths, and 3.1% of female deaths could be prevented through prevention of alcohol consumption. Risky alcohol use can be defined as the consumption of alcohol at the risk of harm in physical, mental or social areas. Participants of this study are the students at Üsküdar University in the 2018-2019 academic year. The Alcohol Use Disorders Identification Test was used to determine the alcohol use levels of the participants and to determine the risky alcohol use. According to the results of this study, the rate of individuals who have risky alcohol use is 6.3%. Risky alcohol use has become an important public health problem in terms of mental health of individuals and society.

Keywords: University Students, Risky Alcohol Use, Addiction

GİRİŞ

Alkol ve alkol kullanımının tarihi oldukça eskidir. İnsanlık tarihi kadar eski olan bu maddenin kullanım amacı coğrafyaya ve kültürlere göre büyük değişim göstermiştir. Genel olarak alkol bağımlılığı ile ilgili olarak yapılan çalışmalar alkol kullanım bozukluğu ve zararlarına dair fikir sunmaktadır. Riskli alkol kullanımının değerlendirilmesi ve risk gruplarının tespiti, zararın önlenmesi ve farkındalık açısından önemli bilgiler sunabilir. Ayrıca, alınan fazla miktardaki alkol, trafik kazaları ve şiddet gibi sosyal olaylara da neden olmaktadır. Türkiye’de kişi başına düşen alkol kullanımı yılda ortalama 1,4 litre saf alkol olarak hesaplanmıştır. Yapılan ulusal bir çalışmanın bulgularına dayanılarak (Sağlık Bakanlığı, 2013), İstanbul ilinde alkol için 15 yaş ve üzerinde nüfusta 1 milyon 800 binin üzerinde kullanıcı olup 100 bin kişinin zararlı düzeyde alkollü içecek tüketmekte olduğu hesaplanmıştır. “Alkol Kullanım Bozukluğu” Türkiye Hastalık Yükü Çalışmasında erkeklerde “Sakatlıkla Kaybedilen Yaşam Yılı” (YLD) sıralamasında üçüncü, “Sakatlığa Ayarlanmış Yaşam Yılı” (DALYs) sıralamasında ise 12. sırada yer almıştır. Alkol tüketiminin önlenmesiyle toplam 13.435 ölümün önlenilebileceği hesaplanmıştır (1).

Türkiye’de alkol tüketiminin azaltılmasıyla erkek bireylerdeki ölüm oranının % 4.7, kadın bireylerin ölüm oranının % 3.1 ve toplum hastalıklarındaki yük oranının % 4.3 azalacağı tahmin edilmektedir. Kişinin hem fiziksel, hem de ruhsal sağlığını negatif yönde etkileyen yoğun alkol tüketimi, aynı zamanda önemli bir halk sağlığı sorunudur. Riskli alkol tüketim miktarları cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Riskli alkol tüketimi olarak adlandırılması için erkeklerde bir hafta içerisinde 14 standart içki ya da günlük 4 standart içki, kadınlarda ise bir hafta içerisinde 7 standart içki ya da günde 3 standart içkiden fazla alkol tüketimi gerekmektedir. Türkiye’de 12-14 gram etil alkol içeren içecekler bir standart içkiye karşılık gelmektedir. 330 ml lik ve % 5 alkol düzeyine sahip bir küçük şişe bira, 40 ml % 45 alkol düzeyine sahip bir tek rakı, 140 ml % 12 alkol düzeyine sahip bir kadeh şarap, 40 ml % 40 alkol düzeyine sahip bir tek yüksek alkollü (votka, tekila, cin, viski v.b.) içki içerisindeki alkol miktarı hesaplandığında bir standart içki olarak kabul edilmektedir. Her ülkenin standart içki tanımı o ülkenin şartlarına göre değişiklik göstermektedir (2).

Bu çalışmada amaç üniversite öğrencilerinde riskli alkol kullanımı ve ilgili bazı yordayıcı etkenlerin değerlendirilmesidir.

YÖNTEM

Araştırmanın evrenini; 2018-2019 öğretim yılında Üsküdar Üniversitesinde eğitim alan öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirtilen çalışma evreninden, rastgele örneklem yöntemiyle seçilmiştir. Araştırmada veri toplama araçları araştırmacı tarafından yüz yüze uygulanmıştır. Veriler, SPSS (Statistical Package Program for Social

Science) 21.0 programı ile analiz edilmiştir. Öğrencilerin demografik bilgileri frekans ile yüzde tablosu olarak gösterilmiştir. Ölçek puanlarının normallik testinde Çarpıklık (Skewness) katsayısı kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı iki bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır. Veri toplama aracının ilk bölümünde öğrencilerin cinsiyet, yaş, öğrenim düzeyi, bölüm öğrenim yılı, anne-baba öğrenim düzeyi, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, nerede kimlerle yaşadığı, ne kadar sıklıkla alkol aldığı, alkol tercihinin ne olduğu, bir haftada alınan alkol miktarı, ebeveynlerde alkol kullanım durumları, herhangi bir psikolojik rahatsızlık halinin varlığı ile ilgili bilgilerinden oluşan soru formu bulunmaktadır.

Alkol Kullanım Bozukluklarını Belirleme Testi (AKBBT)

Katılımcıların alkol kullanım seviyelerini belirlemek ve riskli alkol kullanımını saptamak amacıyla Alkol Kullanım Bozukluklarını Belirleme Testi (Alcohol Use Disorders Identification Test) kullanılmıştır. AKBBT, 1993 yılında Dünya Sağlık Örgütü öncülüğünde yürütülen çalışmalar sonucunda geliştirilmiştir. AKBBT, alkol tüketimi, içme davranışı ve alkole bağlı problem alanlarını kapsayan 10 maddeden oluşmaktadır. Bu 10 madde, adı geçen ülkelerdeki çeşitli sağlık merkezlerine gelen toplam 1888 katılımcıya uygulanan 150 maddelik bir soru listesinden seçilmiştir. Bu soru listesi, sosyodemografik değişkenler, mevcut sağlık sorunları, tıbbi geçmiş, alkol tüketimi, diğer yasadışı maddelerin kullanımı, diyet, içme davranışı, alkole verilen psikolojik tepkiler, alkole bağlı problemler, ailede alkolizm öyküsü ve kişinin alkol sorunu olup olmadığına dair algısından oluşan alt alanları kapsayacak şekilde oluşturulmuştur. Türkçe geçerlik güvenilirlik çalışması Saatçioğlu ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,85 olarak belirlenmiştir (3).

BULGULAR

Toplamda 170 kişiye ölçekler verilmiştir. Eksik veriler nedeni ile 26 katılımcı verileri çalışmaya dâhil edilmemiştir. Çalışma toplamda 144 katılımcı ile tamamlanabilmiştir. Tablo 5’de görüldüğü üzere çalışmaya katılanların ortalama yaşı 24 tür. Eğitim süresinin ortalama 4.5 yıl olduğu saptanmıştır.

Araştırmaya katılan 144 üniversite öğrencisinin % 55.6’i kadındır. Öğrencilerin % 54.2 si psikoloji, % 45.8’si diğer bölümlerde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin % 39.6’sı ailesi ile birlikte, % 14.6’sı yalnız yaşamakta, % 27.8’si yurttan kalmakta, % 18.1 arkadaşı ile evini paylaşmaktadır. Katılımcıların % 75’inde herhangi bir psikiyatrik öykü yoktur. Katılımcıların % 52.8 si sigara kullandığını belirtmiştir.

Alkollü içki kullanım sıklıklarına bakıldığında katılımcıların %45.8’si hiç alkol almadığını belirtirken, %25’i ayda bir, %19.4’ü haftada 2-4 defa , % 9.7’si haftada beşten fazla kez alkol aldığını belirtmiştir. Standart içki

açısından veriler tablo 1 te özetlenmiştir. Buna göre, alkol aldığı anda katılımcıların %27.8'si bir standart içki kullanırken, %54.9'u iki, %8.3'ü üç ya da dört, %6.9'u beş-altı, %2.1'i ise yediden fazla standart içki kullanmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Ölçeklere Ait Betimsel İstatistikler

		n	%
Alkollü içecekleri ne sıklıkla kullanırsınız?	Hiç	66	45,8
	Ayda bir	36	25
	Haftada 2-4	28	19,4
	Haftada 5 den fazla	14	9,7
Alkol aldığınız zaman günde kaç standart içki içersiniz?	Bir	40	27,8
	İki	79	54,9
	Üç-dört	12	8,3
	Beş-altı	10	6,9
	Yediden fazla	3	2,1
Bir seferde 6 veya daha fazla standart içki içme sıklığınız nedir?	Hiç	73	50,7
	Ayda birden az	60	41,7
	Her ay	11	7,6
	Her hafta	0	0
	Her gün	0	0

Katılımcıların alkol kullanım özellikleri ve alkol kullanımı ile ilgili yaşadıkları sorunları inceleyen sorulara verdikleri yanıtlar Tablo 2'de belirtilmektedir.

Tablo 3'te katılımcılara ait AKBBT ortalama puanları verilmiştir. Buna göre Alkol Kullanım Bozukluklarını Belirleme Testi ortalama puanı 3,9'dur. Tablo 4'te riskli içiciliği olan bireylerin demografik özellikleri özetlenmiştir. Buna göre riskli içiciliği olan bireylerin katılımcılar içindeki oranı %6.3 dür. Bu olguların %66.7'si erkektir, %77.8'si psikoloji öğrencisi, %22.2'si diğer bölümlerde okumaktadır. Riskli içiciliği olan bireylerin %33.3'ü yurttan kılarken %66.7'si aile ile yaşamaktadır. Riskli içiciliği olan bireylerin %77.8'i daha önce psikiyatrik yardım almış ve %66.7'si sigara kullanmaktadır.

Riskli içiciliği olan bireylerin sayısının az olması nedeni ile Alkol Kullanım Bozukluklarını Belirleme Testi test puanı 5 ve 5 in altında olan katılımcılar grup 1, AKBBT puanı 5'in üzerinde olan katılımcılar ise grup 2 olarak düzenlenmiştir. Buna göre grup 1 ve grup 2 arasında bazı değişkenler arasında anlamlı fark olup olmadığına uygun istatistiksel yöntemler ile bakılarak tablo 5'de sunulmuştur.

TARTIŞMA

Riskli alkol kullanımı bireylerin ve toplumun ruh ve genel sağlığını etkileyerek önemli halk sağlığı sorunu olarak değerlendirilmektedir. Araştırmaya katılan 144 üniversite öğrencisinin çoğunlukla kadın cinsiyette olması psikoloji bölümünü tercih edenlerin genelde kadın cinsiyet olması ya da çalışmaya gönüllü katılımın kadınlarda daha fazla olması ile ilgili olabilir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi Alkol Kullanım Bozukluklarını Belirleme Testi ortalama puanı 3.9'dur. Testin kesme

Tablo 2. Ölçeklere Ait Betimsel İstatistikler

		n	%
Geçtiğimiz yıl içinde kaç kez içmeye başladıktan sonra alkol alımını durduramadınız?	Hiç	81	56,3
	Ayda birden az	37	25,7
	Her ay	26	18,1
	Her hafta	0	0
	Her gün	0	0
Geçen yıl içinde alkollü içki içmeniz nedeniyle normalde sizden bekleneni yapmakta kaç kez başarısız oldunuz?	Hiç	93	64,6
	Ayda birden az	43	29,9
	Her ay	8	5,6
	Her hafta	0	0
	Her gün	0	0
Geçen yıl fazla alkollü içki içtiğiniz bir gecenin sabahında kendinize gelebilmek için alkollü bir içki almanız kaç kez gerekti?	Hiç	86	59,7
	Ayda birden az	58	40,3
	Her ay	0	0
	Her hafta	0	0
	Her gün	0	0
Geçen yıl kaç kez alkollü bir içki içtikten sonra suçluluk veya pişmanlık duyduğunuz oldu?	Hiç	94	65,3
	Ayda birden az	46	31,9
	Her ay	4	2,8
	Her hafta	0	0
	Her gün	0	0
Geçen yıl içinde ne sıklıkta alkollü içki içtiğiniz için ertesi sabah bir önceki gece olanları hatırlayamadınız?	Hiç	114	79,2
	Ayda birden az	30	20,8
	Her ay	0	0
	Her hafta	0	0
	Her gün	0	0
Bir arkadaşınız, bir doktor veya başka bir sağlık çalışanı size alkol almayı kesmenizi önerdi mi?	Hayır	144	100
	Evet, fakat geçen yıl değil	0	0
	Evet, geçen yıl	0	0
Siz veya bir başkası sizin alkol almanız yüzünden yaralandı mı?	Hayır	144	100
	Evet, fakat geçen yıl değil	0	0
	Evet, geçen yıl	0	0

Tablo 3. Alkol Kullanım Bozukluklarını Belirleme Testi (AKBBT)

Demografik Değişken	Ortalama	SD
AKBBT	3,9	1,9

puanının 8 olduğu düşünüldüğünde ortalamanın oldukça düşük olduğu söylenebilir. Kişilerin test materyalini doldururken alkol kullanımına ait damgalanma olasılığından etkilenmiş olabileceği ve bu nedenle sorulara yanlı yanıt vermiş olabilecekleri düşünülebilir. Tablo 4'te riskli içiciliği olan bireylerin demografik özellikleri özetlenmiştir. Buna göre riskli içiciliği olan bireylerin oranı %6.3'tür.

Alkol kullanım bozuklukları, yüksek mortalite ve morbiditeye yol açması açısından giderek önem kazanmaktadır. Aşırı alkol tüketimi, Amerika Birleşik Devletleri'nde önlenemez ölüm nedenleri arasında üçüncüdür. Çalışma çağındaki yetişkinlerde yaklaşık 10 ölümden 1'i aşırı alkol

Tablo 4. Riskli İçicilerde Demografik Özellikler

Demografik Değişken		n	%
Riskli içici		9	6,3
Cinsiyet	Kadın	3	33,3
	Erkek	6	66,7
Bölüm	Psikoloji	7	77,8
	Diğer	2	22,2
Nerede yaşıyorsunuz?	Yalnız	0	0
	Yurt	3	33,3
	Arkadaşla	0	0
	Aile	6	66,7
Daha önce psikiyatrik yardım aldınız mı?	Evet	7	77,8
	Hayır	2	22,2
Sigara	İçiyor	6	66,7
	İçmiyor	3	33,3

Tablo 5. Gruplar Arasında Demografik Veriler Açısından Fark

Gruplar	Grup 1	Grup 2	p
Yaş (Ortalama ± SS)	23 ± 2.2	24 ± 2	0,395
Eğitim (Ortalama ± SS)	4.0 ± 1.8	4.2 ± 0.8	0.001
Cinsiyet (n,%)			
Kadın	38 (%43.2)	20 (%35.7)	0.014
Erkek	50 (%56.8)	36 (%64.3)	
Nerede yaşıyor (n,%)			
Yalnız	14 (%45.9)	7 (%12.5)	0.184
Yurt	21 (%23.9)	19 (%33.9)	
Arkadaş	13 (%14.8)	13 (%23.2)	
Aile	40 (%45.5)	17 (%30.4)	
Psikiyatrik öykü (n,%)			
Yok	61 (%69.3)	47 (%83.9)	0.048
Var	27 (%30.7)	9 (%16.1)	
Sigara içimi (n,%)			
Var	49 (%55.7)	29 (%51.8)	0.347
Yok	39 (%44.3)	27 (%48.2)	
Bölüm (n,%)			
Psikoloji	49 (%55.7)	29 (%51.8)	0.647
Diğer	39 (%44.3)	27 (%48.2)	

Buna göre gruplar arasında eğitim yılı açısından anlamlı fark vardır ($p < 0.005$).

tüketiminden kaynaklanmaktadır (4). Benzer bir epidemiyolojik çalışmada 18 ila 29 yaş grubunda alkol kullanım bozukluğu tanı kriterlerini karşılayanlar %16.2 iken 30 ila 44 yaş grubunda %9.7'dir. Cinsiyet açısından bakıldığında ise tanı erkekler arasında %12.4, kadınlar arasında %4.9 olarak bildirilmiştir (5).

Türkiye'de yaygınlık ile ilgili çalışmalar kısıtlıdır. 2010-2016 yıllarında yürütülen ulusal sağlık araştırmaları, 15 yaş ve üzeri nüfusun %10.4-14.9'unun alkollü içecek kullandığını göstermektedir (6). Ülkemizde alkole başlama yaşı 15-22 arasında en sık olmakta ve daha çok erkeklerde

olmaktadır.

Yine de alınan tüm önlemlere karşın, alkol bağımlılığının oranı gittikçe artmaktadır. Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan bir araştırmaya göre Türkiye'nin genç nüfustaki alkol kullanım sıklığı %42.6 olarak saptanmıştır. Ege Üniversitesi Fen Fakültesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, öğrencilerin %14'ünün alkollü kötüye kullandığı belirlenmiştir (7). Bu çalışmanın sonucuna göre riskli içiciliği olan bireylerin oranı %6.3'dür. Üniversite öğrencilerinin genç erişkinlik yaşında olması, sosyal ortamlarda kimlik yapılanmasının olması ve üniversitede ders ve benzer konularda stresin yoğun olması nedeni ile alkolle tanışılması olasıdır. Aynı zamanda alkol kullanımının artmasının nedenleri, bir arkadaşlık kurma dışı vurumu ve toplumsallaşmanın bir ölçütü olarak kabul edilebilir.

Alkol bağımlılığının tanı kriterlerini karşılamayan ama bir yandan da bağımlılığa neden olabilecek şekilde alkol alma davranışı "riskli alkol kullanımı" olarak tanımlanmıştır. Üniversite öğrencilerinin riskli alkol kullanım oranlarına ilişkin yürütülmüş pek çok çalışma bulunmaktadır. Literatüre baktığımızda kolej öğrencileri ile ilgili yapılan bir çalışmada öğrencilerin %44-46'sı aşırı içme davranışı göstermektedir (8). Yine aynı şekilde üniversite öğrencileri arasında yapılan bir tarama çalışmasında da erkek öğrencilerin %61'inin, kadın öğrencilerin ise %48'inin alkol kullanımlarının riskli boyutta olduğu bildirilmektedir (9). Bizim çalışmada elde ettiğimiz riskli içicilik oranının farklı olması çalışma deseninden ve çalışma örnekleminin kaynaklanmış olabilir. Yine alkol tüketiminin kültürel farklılıkları olması da bu sonucu etkilemiş olabilir. Kaya ve Çilli'nin, üniversite öğrencileriyle yürüttükleri bir başka yaygınlık çalışmasında öğrencilerin %2.2'si alkol kötüye kullanım tanısı almıştır. Bu bulgu bizim çalışma sonucumuzla uyumludur (10).

Uzun seneler süresince, bağımlılık konusuna cinsiyet açısından bakılmış olup, madde kullanımı ve madde kullanımına bağlı problemlerin erkeklerde daha yaygın olduğu düşünülmüştür ve bu sebeple kadınların madde kullanımı ve buna bağlı olarak geliştirdiği bir bağımlılık daha az ilgi uyandırmıştır. Lakin son dönemlerde madde bağımlılığına bakıldığında, cinsiyetler arası gözükken bu farkın azalmaya başladığını ve ayrıca kadınlar açısından madde kullanımının mühim bir problem haline geldiği düşünülmektedir.

Erkeklerde alkol tüketiminin ve riskli alkol kullanımının daha fazla olması literatürle uyumludur. Aile ile yaşayanlarda riskli içiciliğin daha fazla olması ilginç bir bulgudur. Aile ile yaşayan bireylerin daha az sosyalleştiği ve duyguların dışı vurumunun daha az olduğu düşünülebilir. Bu bulgu literatürle uyumludur. Yiğit ve arkadaşlarının yaptıkları bir çalışmada yurttan kalan öğrencilerde daha düşük oranda alkol tüketimi olduğu ortaya koyulmuştur (7).

Çalışmada riskli alkol içiciliği olan bireylerin %66.7'si sigara içerken %33.3'ü sigara kullanmamaktadır. Bu bulgu

literatürle uyumludur. Akkuş ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada da alkol kullanımı sigara kullanımı ve psikiyatrik hastalık ile ilişkili bulunmuştur (11-14).

Riskli içiciliği olan bireylerin sayısının az olması nedeni ile Alkol Kullanım Bozukluklarını Belirleme Testi test puanı 5 ve 5'in altında olan katılımcılar grup 1, AKBBT puanı 5'in üzerinde olan katılımcılar ise grup 2 olarak düzenlenmiştir. Buna göre gruplar arasında eğitim yılı açısından anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.005$). Eğitim düzeyinin artması ile alkol kullanımının artması literatür ile uyumlu değildir. Bu bulgu üniversite öğrencilerinde eğitim süresinin uzaması akran ilişkileri ve akrandan etkilenmeyi kolaylaştırmış olabilir (15-17).

SONUÇ

Riskli alkol kullanım davranış oranları çalışmalarda farklılık gösterse de giderek artmaktadır. Bu da alkol bağımlılığı için önemli risk oluşturmaktadır. Alkol bağımlılığının önceden kestirebilmesi zarar algısının oluşturulabilmesi için yapılan çalışmalar oldukça değerlidir. Eğitim düzeyinin artması, erkek cinsiyet ve aile tutumları bu risk faktörleri arasında sayılabilir.

KAYNAKÇA

1. Ülgera Z, Acar C, Torun P. Türkiye'de Okullarda Alkol Kullanımı Konusunda Yapılan Araştırmalar Yeterli mi ? *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*. 2015;2(1):85-112.
2. Buzrul S. Türkiye'de Alkollü içki tüketimi. *Journal of Food and Health Science*. 2016;2(3):112-22.
3. Saatçioğlu Ö, Evren EC, Çakmak D. Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testinin geçerliliği ve güvenilirliği. *Türkiye'de Psikiyatri*, 2002;4(2-3):107-13.
4. Stahre M, Roeber J, Kanny D, et al. Contribution of excessive alcohol consumption to deaths and years of potential life lost in the United States. *Prev Chronic Dis*. 2014;11:E109.
5. Hasin DS, Stinson FS, Ogburn E, Grant BF. Prevalence, correlates, disability, and comorbidity of DSM-IV alcohol abuse and dependence in the United States: results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. *Arch Gen Psychiatry*. 2007;64:830-42.
6. TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) 2006 Türkiye'deki alkol üretim ve tüketim miktarları” verileri. http://www.turkstat.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2396
7. Yiğit Ş, Khorshid L. Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Öğrencilerinde Alkol Kullanımı ve Bağımlılığı. *Bağımlılık Dergisi*. 2006;7:24-30.
8. O'Malley PM, Johnston LD. *Epidemiology Of Alcohol And Other Drug Use Among American College Students*.

J Stud Alcohol. 2002;14:23-39.

9. Tok ES, Özyurt BE. Üniversite Öğrencilerinde Riskli Alkol Kullanımını Yordayan Faktörler. *Yeni Symposium Dergisi*. 2015;53(1):1-10.
10. Kaya N, Çilli AS. Üniversite Öğrencilerinde Nikotin, Alkol Ve Madde Bağımlılığının 12 Aylık Yaygınlığı. *Bağımlılık Dergisi*. 2002;3:91-7.
11. Tanrıkulu AC, Çarman KB, Palancı Y, Çetin D, Karaca M. Kars İl Merkezinde Çeşitli Üniversite Öğrencileri Arasında Sigara Kullanımı Sıklığı Ve Risk Faktörleri. *Türk Toraks Dergisi*. 2009;10:101-6.
12. Akkuş D, Karaca A, Şener DK, Ankaralı H. Lise Öğrencileri Arasında Sigara ve Alkol Kullanma Sıklığı ve Etkileyen Faktörler. *Anadolu Kliniği*. 2017;22(1):36-45.
13. Evren C, Evren B, Bozkurt M. Tobacco use among 10th grade students in Istanbul and related variables. *Asian J Psychiatr*. 2014;8:69-75.
14. Ögel K, Taner S, Eke CY. Tobacco, alcohol and substance use prevalence among tenth grade students: Istanbul sample. *Journal of Dependence*. 2006;(7):18-23.
15. Öztürk Y, Kıriloğlu M, Kiraç R. Alkol ve Madde Bağımlılığında Risk Faktörleri *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 2015;18(2):97-118.
16. Alikashişoğlu M, Ercan O. Ergenlerde Madde Kullanımı. *Türkiye Klinikleri Pediatrik Bilimler Derg*. 2006;2(5):76-83.
17. Pumariega AJ, Burakgazi H, Unlu A, Prajapati P, Dalakılıç A. Substance abuse: risk factors for Turkish youth. *Bull Clin Psychopharmacol*. 2014;24(1):5-14.